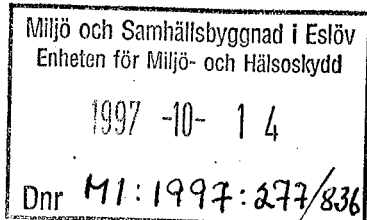

Regeringskansliet
Miljödepartementet

103 33 STOCKHOLM

1 (5)

3

Kväve från land till hav. SNV Rapport 4735.

Höje å Vattendragsförbund tillsammans med Programberedningen för Kävlingeå projektet avge yttrande över rubr rapport.

Allmänt

Höje å och Kävlingeån har till varandra gränsande avrinningsområden och mynnar i Öresund (Lommabukten). Båda vattendragen avvattnar jordbruksintensiva delar av Skåne och utgör recipienter även för betydande kommunala och industriella punktutsläpp. Regelbunden recipientkontroll har sedan 1940-talet bedrivits i Höje å genom Lunds kommuns försorg och sedan början av 1980-talet administrerad av Hlje å Vattendragskommitté (1991 ombildad till Höje å Vattendragsförbund).

I Kävlingeån har sedan 1958 samordnad recipientkontroll administrerats av Kävlingeåns Vattenvårdsförbund.

Höje å Vattendragskommitté tog 1990 fram en Landskapsvårdsplan för Höje å med förslag till att i första hand reducera kvävetransporten till Öresund genom anläggande av dammar/vårmarker och skydds-zoner. Hittills har 40 har dammyta och 22 har skydds-zoner anlagts under huvudmannaskap av Vattendragsförbundet och bekostade i huvudsak av Lomma, Lunds och Staffanstorps kommuner.

Kävlingeåns Vattenvårdsförbund tog 1991 fram en plan för "Vattenvårdande åtgärder för delar av Kävlingeåns avrinningsområde". den följdes 1992 av utredningen "Kävlingeån, Landskapsvårdsplan för nedre delen av avrinningsområdet" och bekostad av kommunerna inom avrinningsområdet (industrin deltog ej). Huvudsyftet var även här att åstadkomma en kvävereduktion. För Kävlingeån upprättades ett handlingsprogram och åtgärdsarbetet har tagit sin början 1996 under huvudmannaskap av den s k Programberedningen för Kävlingeå projektet. Enligt handlingsprogrammet skall 40 har dammyta och 10 har skydds-zoner ha tillskapats medio 1998. Åtgärdsarbetet bekostas till 60 % av de nio medlemskommunerna Lomma, Kävlinge, Lund, Eslöv, Höör, Hörby, Sjöbo, tomelilla och Ystad. Externa medel skall svara för resterande 40 %.

De båda projekten erhöll hösten 1996 tillsammans 6,6 miljoner kronor från LIFE-fonden.

Remiss

Med utgångspunkt från erfarenheterna i arbetet med de båda åtgärdsplanerna för Höje å och Kävlingeån, som båda arbetar med anläggningen av dammar/våtmarker och skydds-zoner vill vi lämna följande synpunkter på rapporten "Kväve från land till hav".

Utredningen innehåller en aktuell översikt över tillförseln av kväve till Östersjön och Västerhavet, som visar var tillförseln är störst. Med utgångspunkt från vilka kustområden som bedömes vara känsligast för kväveövergödning lämnas förslag till prioritering av insatserna för kvävereduktion.

Utredningen visar att det uppsatta målet om en halvering av

av kväveutsläppen från 1985 till 1995 icke uppnåtts och det konstateras också att det uppsatta målet icke är för högt uppsatt för att en tillfredsställande havsmiljö skall erhållas.

Den via SNV genom modellering konstatettrade 20 % kvävereduktionen under samma period synes ej heller nådd för Höje å och Kävlingeån enligt resultatet från den samordnade recipientkontrollen. Däremot synes fosfortransporten till Öresund ha minskat.

I rapportens kapitel "Var ska åtgärder prioriteras?" göres bedömningen att de öppna kusterna längs Skåne, Halland, norra Kalmarsund och Gotland har hög belastning av kväve och fosfor som bidrar till effekter över stora områden men genom den kortare uppehållstiden blir verkan ej så hög i närrecipienten som i Göteborgs- och Stockholmsregionerna. Här kan dock tilläggas att i den grundna Lommabukten, där där såväl Höje å som Kävlingeån utmynnar tillsammans med Sege å och Sjölanda avloppsreningsverk (Malmö stad) torde vattenomsättningen vara låg och en hög prioritering för kvävebegränsande åtgärder i dessa skånska vattendrag är angelägen.

De skånska vattendragsorganisationerna kom tidigt överens om att något måste göras samfällt för att begränsa tillförsele av kväve och fosfor till Öresund men medel saknades.

I juni 1994 gjorde sålunda vattendragsorganisationerna västra Skåne en uppvaktning av Miljö- och Miljö- och naturresursdepartementet varvid påpekades att anläggning av våtmarker, dammar och skyddszoner är en kostnadseffektiv och attraktiv metod att reducera kvävetransporten med hemställen att Departementet inrättar finansieringsmöjligheter och underlättar genomförandet av åtgärder bl a genom erforderliga lagändringar.

Då något resultat av uppvaktningen icke lät höra av sig skrev Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté till miljöminister Anna Lindh med en förfrågan om vad som hänt sedan uppvaktningen (1995-09-27).

I en svarsskrivelse, daterad 1996-01-16, från Anna Lindh meddelades att regeringen givit naturvårdsverket i uppdrag att utarbeta förslag att på ett kostnadseffektivt sätt uppnå de miljömål som riksdagen beslutat om vad gäller transporten av närsalter till angränsande kustområden: en reduktion med 50 % mellan åren 1985 och 1995. I skrivelsen meddelas att naturvårdsverkets redovisning skjutits upp från 1 juli 1995 till den 1 april 1996. Redovisningen förelåg i Rapport 4561 "Kampen mot alger och miljögifter".

Då ett antal frågeställningar inte kunde behandlas i rapporten framförde naturvårdsverket att verket avsåg att fortsätta arbetet och i en slutrapport sommaren 1997 närmare redovisa

- olika källors bidrag till kvävebelastningen på haven
- effekter av kväve i olika kustområde
- den antropogena kvävebelastningen på olika kustområden
- förslag till kostnadseffektiva åtgärder och styrmedel.

I januari ~~1995~~¹⁹⁹⁶ gjorde representanter för Kävlingeå projektet ^{NEA} en uppvaktning av riksdagens jordbruksutskott med begäran att utskottet skulle behandla ett antal frågeställningar av vikt för vattenvårdsarbetet med reduktion av närsaltläckaget i jordbrukslandskapet.

Frågeställningarna var följande.

- skyddszoner--lagändring
- ändring av miljöskyddslagen--minst 1 % av ett avrinningsområde skall utgöras av våtmarker
- ändring av vattenlagen--möjligheter till utredning för hela avrinningsområdet
- EU:s miljöstöd skall styras till områden där de gör störst nytta
översyn över regelsystemet
samverkan över departementsgränserna
- utnyttja EU:s stöd- och bidragsformer till jordbruket för att uppnå miljövinster
- skatt på handelsgödsel bör återföras till lantbrukarna i form av arealbidrag
- kanalisering av övriga EU-bidrag

Inom ramen för arbetet med åtgärder med anläggning av dammar/våtmarker och skyddszoner inom jordbrukslandskapet har konsulten för Landskapsvårdsplanen för Höje å och Kävlingeå projektet tillskrivit Enheten för kommunala vattenskyddsfrågor vid Naturvårdsverket med synpunkter på ersättningar för våtmarksanläggningar inom ramen för EU:s miljöstödsprogram.

Det har konstaterats att det stöd som idag finns vad gäller våtmarksanläggningar inom ramen för EU:s miljöstödsprogram inom jordbruket inte är tillräckligt för att täcka kostnaderna för en normal damm eller våtmark.

Erfarenheter från Höje å avrinningsområde där över 40 dammar och våtmarker har anlagts inom de jordbruksdominerade delarna av avrinningsområdet sedan 1992 visar på en genomsnittlig anläggningskostnad på drygt 200 000 kr per ha för de dammar och våtmarker som är gjorda. Därtill kommer ungefär 40 000 kr per ha för den produktiva jordbruksmark som det vanligen är fråga om. De drygt 60 000 kr fördelat på en 20-års period som miljöstödet för en våtmark innebär är således långt ifrån tillräckligt för att täcka kostnaderna för en våtmarksanläggning i normalfallet.

Till Jordbruksverket har konsulten skickat följande synpunkter i korta drag avseende miljöstödet för anläggning av dammar, våtmarker och skyddszoner.

Skyddszoner

- 200 m kravet gör att många angelägna sträckor ej kan erhålla bidrag för anläggning av skyddszon. Detsamma gäller kravet på minimistöd om 1000 kr/år
- kravet att vattendraget skall vara markerat på topografiska kartan är olyckligt

Dammar och våtmarker

- Generellt är stödbeloppen alldeles för låga om målet är att dammar och våtmarker skall lokaliseras till de platser där de gör störst nytta, dvs i de av jordbruket intensivt utnyttjade områdena i södra Sveriges kustområden där vinterklimatet är jämförelsevis mildt.
- kravet på att markägaren söker begränsar möjligheterna till samordning och rationellt utnyttjande av bidragen. Kommuner och vattenvårdsorganisationer borde också ges möjlighet att använda bidragen.

- bevattningsdammar, som uppfyller vissa estetiska och miljömässiga grundkrav borde på grund av att de kan göra dubbel miljönytta (minskat markläckage på grund av kontrollerat god tillväxt av bevattnade grödor och dammens normala funktion som närsaltsfälla) också kunna ges stöd.

Ny stödform behövs

När det gäller stödet till damm- och våtmarksanläggningar behövs komplettering med en helt ny stödform, som kan användas för organiserat åtgärdsarbete i större skala. Nationell medfinansiering kan erhållas från kommuner, vattendragsorganisationer och andra projektgrupper.

Inte minst många kommuner är beredda att satsa på åtgärdsarbete om medfinansiering kan erhållas från staten eller EU. Ett nytt stöd bör utformas så att stöd kan ges till årgärdsorganisationen- inte till den enskilda åtgärden.

I skrivelsen till Naturvårdsverket påtalas också behovet av en handbok för anläggning av dammar; detta med anledning av att många dagvattenmagasin i anslutning till vägar och järnvägar icke har önskvärd ekologisk utformning.

Synpunkter och förslag rörande EU:s miljöstöd i Öresundsregionen

Arbetsgruppen inom Kävlingeå-projektet har under våren 1997 gjort utvärdering av EU:s miljöstöd och funnit att EU:s miljöstöd kommer att vara mycket viktigt för många av delprojekten. Med anledning av den under hösten 1996 bildade Kommittén för Öresunds kust- och våtmarksprojekt föreligger intresse och möjlighet att integrera åtgärdsprogrammen för de västskånska vattendragen i det miljöprogram för Öresundsregionen, som just nu håller på att arbetas fram av Öresunds-kommittén.

I det föregående har redogjorts för de insatser och aktiviteter som några av vattenvårdsorganisationerna i västra Skåne gjort under senare år med många erfarenheter och synpunkter. Vi hemställer att synpunkterna kommer att beaktas i det fortsatta remissarbetet.

Hur behandlas våtmarkerna i rapporten Kväve från land till hav?

Naturvårdsverket konstaterar att kväve som förorening bör i första hand vid källan men att det är viktigt att komplettera i anslutning till vattendragen. Naturvårdsverket föreslår därför följande för att återskapa och värna om befintliga våtmarker som fungerar som naturliga kvävefallot.

- att prövningen av återskapande av våtmarker underlättas
- att miljöbalkens regler om omprövning kompletteras så att omprövning av dikesföretag underlättas
- att regionala myndigheter ges möjlighet att ansöka vid miljödomstolen om föreläggande att återskapa våtmarker i fall får markägare inte vill medverka eller är oense
- att bevattningsdammar med vissa miljömässiga och estetiska grundkrav berättigar till svenska miljöstödsprogrammet inom EU till våtmarker inom jordbrukslandskapet
- att av Naturvårdsverket föreslagna skatter/avgifter delvis återförs till regionerna för att finansiera bland annat åter-
skapande av våtmarker.

Förslagen får hälsas med tillfredsställelse men måste enligt vår mening ytterligare utvecklas. Syddszoner behandlas ej.

Vi är helt överens med Naturvårdsverket att metodiken att begränsa närsaltsläckaget med dammar/våtmarker och skyddszoner får ses som en kompletterande reningsmetod, som emellertid också har en positiv effekt bl a på den biologiska mångfalden.

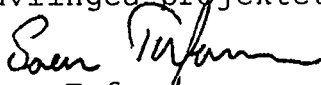
Då huvuddelen av fosfor- och kväveläckaget i här aktuella vattendrag kommer från jordbruket är det givetvis angeläget att i första hand att med olika medel vinna lantbrukets medverkan i utsläpps begränsningen, där ekologiskt jordbruk kan vara en metod, som dock torde vara av begränsad omfattning.

Ett avgiftssystem som beslutas för att minska kväveläckaget måste givetvis göras så smidigt som möjligt. En avgift för handelsgödsel förordas, som sedan återföres till jordbruksnäringsen i form av arealstöd för olika åtgärder som minskar läckaget.

Vi vill slutligen understryka vikten av att olika miljöförbättrande åtgärder inte bara bedöms ur kostnadssynpunkt utan att alla aspekter beaktas. Detta gäller i hög grad inom jordbrukslandskapet i västra Skåne.

Lund den 29 september 1997

för Höje å Vattendragsförbund
och Programberedningen för
Kävlingeå projektet

Sven Tufvesson
ordförande i båda
organisationerna

Lars Jacobsson
Sekreterare i Höje å
Vattendragsförbund/
Ordförande i Arbetsgruppen
för Kävlingeå projektet

PS

I kapitlet Var ska åtgärder prioriteras? har på sid 93, översta stycket halterna av totalkväve, totalfosfor och klorofyll a angivits i mg/l. Bör var mikrogram/l.